

Ur Vifolka härads dombok

*Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén*

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna

s 325

Dombok

Upå the wichtigastse Saker och ärender som uthi Wijfolka
Härade upå Ehrlig och wälbetrodde mans Axell Hanssons
uthi then Konungzliga Hofrätt i Stocholm Assessores
och Bijsittiares wegnar, upå Häradztingen framställt
ransakade och afdömpde äro Anno

1624

s 327, **1624 den 1 mars**, hölls laga ting vid Liunga, övervarandes häradsfogden w.tt Hendrich
Isaachsson.

Nämnden

Peer i Drusetorp	Lasse Månsson i Skoneberga
Knut i Målan	Måns i Wästerlösa
Byrge i Clemetztorp	Lasse i Sörby
Anders i Torpa	Niels i Stemma
Lasse i Höke	Anders Olsson i Skoneberg
Joen i Bierga	Måns i Möreby

s 327

Samma dag levererades uti häradskistan domboken samt härads saköreslängd för år 1623 och maken
däremot uti konungens hovrätt.

s 327-328

Kom för rätten Jöns Nielsson i Swås och klagade till sin granne Joen Andersson i Sya, att han hade
förliden höst uti ett gästabad i Grimstorp, stuckit honom 2 styng med en kniv, det styngtet genom
armen och utskurit och räknades för fulsåre och till böter 20 mkr till treskiftes. Det andra genom
skuldran, så att blodet var nedlupet i kroppen, som bardskäraren vittnade. Fälltes i lika mätto till 20
mkr till treskiftes efter det 6 Cap. Såram.Bl.n, sin husbonde välb Gorgorus (?) Hendrichsson till
Brunsholmen, målsägande och härade.

s 328

Klagade inför rätten Peer i Alkarp, att Håkon Blåsare i Luntan, hade för någon tid sedan slagit honom
och tillfogat honom en blånad, som synemän vittnade. Fälltes därför till 3 mkr till treskiftes efter det
10 Cap. Såram.Bl.n konungen, målsägande och härade.

s 328

Item klagde b.te Peer vidare att Niels Hansson i Skorteby hade slagit honom ett slag med en stafuers
ende det han icke neka kunde. Fälltes efter samma Cap till 3 mkr till treskiftes sin husbonde välb herr
Nielses till Säby, målsägande och härade.

s 328-329

Niels i Kattekälle välb. Holgerd Scheidings landbo ställdes för rätten för den misstanke skull, som han uti kommen var, för Lasse Sefuedzssons en tiggegubbes hustru Sigrid b.d, och en lång tid varit haver, att han skulle ha henne belägrat. Men ändock han uti sådant rykte varit haver, så aver dock ingen kunnat honom det övertyga. Denna sak sköts till nämnden, vad de härom döma ville? Antingen honom fria eller fälla? Svarades att efter här funnos icke bättre eller likare skäl till, därför gjorde de honom för detta rykte fri, såframt ingen bättre besked kommer än härtill varit haver.

s 329

Bencht Joensson i Biugarp i Wallersta Sochn, bekom dom att Staffan i Åsen, skall betala honom ett par oxar igen, som han av honom till lego tagit hade och bortkommo, efter det 8 Cap. Kö.Balken, och legona med.

s 329-330

Tingfördes samma dag Måns Håkonsson i Tolsta välbördig Johan Ållengreens till Holeby landbo vilken hade bedrivit enfällt hor med en ryttaränka, boendes i Nybygget vid Mathem, Sisela Månsadott.r b.d, och med barn rätt, och vilken deras synd de uppå båda sidor godvilligen bekände. Därför kunde de goda män i nämnden icke fria deras liv, efter guds lag.

s 330

- Ålesta i tolsta S uppbjöds första gången av Per Larsson.
- Ååss i Wästerlösa S 1 g.
- Dymesta den Öster gården 3 g.

s 330, **1624 den 28 maj**, var ting vid Liunga uti häradsfogdens w.tt Hendrich Isaachssons närvaro.

Nämnden

Knut i Målan	Lasse i Sörby
Anders i Torpa	Anders i Skoneberg
Byrge i Clemetztorp	Niels i Stemma
Lasse i Höke	Niels i Wassäter

s 331 [forts nämnden]

Måns i Möreby	Joen i Fall
Jöns Nielsson ibm	Peer i Ekeberg

s 331-332

Peer Håkonsson i Fiesta för ett uppenbart rykte som han var kommen uti för en inhyses kvinna i Himmelsby Kirstin Månsdotter b.d, vilkens man Lasse Persson b.d för sitt ogudaktiga leverne skull med hordoms last och tjuveri förrymde häradet för ett år sedan. Och för någon tid sedan skrivit kyrkoherden Herr Erich i Tolsta till, såsom och b.te Hendrich Isachsson häradsfogden att han skulle tingföra hans hustru före Kirstin och tillmälte henne många laster och odygdes stycker, och i synnerhet att hon skulle hava med förb.de Peer Håkonsson i många år, och till annor vittnesbörd här till sköt han det till sina grannar och kyrkoherde, välb.e H Erich, att den skulle hennes handel väl veterlig vara. [...] Men ehuru flitigt man härom frågade och sporde, så sade sig dock ingen annat hava hört om henne, sedan hon gift blev, än det gott var. Så alldenstund före.ne Lasse Persson, som är en sådana missdådare som sagt är, haver själv kommit sin hustru detta på, vilken icke stod till att tro uti sådana fall, helst medan han var sin hustrus största fiende, för hans lösaktighet skull. Därför kunde de tolv i häradsnämnden icke ställa eller giva till hans många onda tillmätelser några vitsord, utan gjorde förb.de Peer Håkonsson för samma rykte fri... etc.

s 333

Klagade Anders Månsson i Sperringstorp till sin broder Peer Månsson i Sperringe, att han hade slagit honom tu slag med en krokstång ute på deras åkergärde, som synemän vittnade. Fälltes till 6 mkr för båda åkommorna till treskiftes, efter det 10 Cap. Såram.B.n konungen målsägande och härade. Så hade och b.te Anders kastat honom i sidan med en sten, det han icke förneka kunde. Fälltes till 3 mkr efter samma Cap till treskiftes.

s 333

Tingställdes Niels Joensson i Igelsta, en dräng, vilken för 14 dagar sedan hade mött Joen Persson i Dymesta på sin kvarnväg, och utan någon given orsak språng till och rykte honom baklänges av hästen, och slog honom i sitt huvud med näven, många slag, så att han låg för honom så gott som halvdöd. Sedan språng han till en staver, där slog han honom med ett slag på axeln och henne sönderkrossade. Dessa åkommor kunde ingen tälja efter de alla icke syntes. Dock fälltes b.te Niels för benbroten till 20 mkr till treskiftes efter det 6 Cap. Såram.B.n och för 3 slag med näven som han själv bekände, till 9 mkr efter det 13 Cap. Såram.B.n.

s 334

Anders Haraldzsson tjänar sin morbroder Anders Olsson i Skoneberga, hade lägrat och med barn rått Joen Benchtzssons i Torpa dotter Anna b.d, och ville henne icke taga till äkta. Fälltes till 40 mkr till 3skiftes, fadren, konunge och härade efter det 3 Cap. Gifte.Balken.

s 334

Klagade länsmanen Lasse i Böthesta till Jöns Suensson i Ulga, vilken i förliden höst hade kommit till att träta med en sin granne uti ett gästabud i för.ne Böthesta, och tudrog två knivar tillika, och hade den aktat sin trätobroder, dem slog han båda uti Lasses hustrus arm, och tillfogade henne två köttssår, vilken händelse syntes vara så som en våde, men alldenstund han uti så mätto onödder drog sina knivar. Därför dömdes det för ”willie werk” och honom till böter 6 mkr för åkommo varje, efter det 10 Cap. Såram.B.n, hustrun 6 mkr och 6 mkr till treskiftes.

s 334-336

Ställtes för rätten Peer i Moshult, Måns Suensson och Lasse Peersson i Kijlarp, för ett löfte de hade satt sig uti för deras broder och släktman Oluf Suensson i Algutztorp, nu för tu år sedan, således att b.te Oluf var beslagen att han hade bedrivit enfallt hor med Joens dotter i Mogap, Ingeborg b.d, och då landsprofossen hade honom för samma antastat i Skänninge och ville sätta honom i fängelse, kommo dessa före.ne och både för honom. Så släppte han fången lös, med sådana förord, att var mannen icke kommer tillstädes då laga ting hölls då skulle de böta hans sak N. tu hundrade lod Sölf. Men efter för.ne Oluf blev emellertid befunnen med fler odygder än denna, däröfr tog han sig en faroga före och förrymde land och lagsaga och ingen vet var han är, och lerfde? så dessa sina broder och släktmän i våndan. Därför kunde de goda män i nämnden icke befria dessa b.de för samma deras löfte N. att böta hans sak med före.na Sölf som sig belöper uti reda penningar 78 dal.r efter det 12 Cap. uti Köp.Balken, husbonden välb. Jesper Andersson Krus två lotter härade och hhövdinge den tredje. Vad för.ne Joens dotter i Mogap Ingeborg Joensdot.r välbördig Jöns Kurchs till Klakeborg, ladegårdsbonde belangar, som onödd och av fri vilja hade sig inlagt med oftab.te Oluf Suensson och således bedrivit enfallt hor, så kunna de goda män i nämnden icke fria hennes penningar, halvparten häremot till att böta, nämligen 39 daler, husbonden välb.ne Jöns Kurk två lotter, härade och hhövdinge den tredje.

s 336

Anders Olsson i Torkilsbo klagade till dessa tre bönder Måns i Bockarp, Anders i Spennarehemet och Måns Persson i Östra Eldslösa, att de hade honom illa handlat och slagit, så att på honom voro 8 åkommor som syntes och ingendera vet vilken mera slog. Därför fälltes alla tre till lika bot, 8 mkr vardera, efter det 13 Cap. Såram.B.n till treskiftes, sina husbönder F. Anna till Nynäs, de fattiga i Vadstena Hospital målsägande och härade.

s 336-337 [OBS! Sidorna 357-368 felinbundna, men korrekt paginerade – de har hamnat här!]

Lasse i Haddebo hade för någon tid sedan ridit ifrån Walborgmässa marknat och kommit till vapenskipte med sin granne Lasse N. och Lasse i Bänarp, då högg Lasse i Haddebo honom över armen ett stort köttår. Fälltes därför till 6 mkr målsäganden 3 mkr och 3 mkr till treskiptes efter det 10 Cap. Såram.B.n. Så hade och Lasse i Bänarp slagit honom i huvudet ett ont slag med en sten. Fälltes därför till 3 mkr till treskiptes, husbonden F. Lizabet på Åresta, målsägande och härade, efter det 10 Cap. Såram.B.n.

s 337

- Åasz skattegård i Wästerlösa S uppbjöds 2 gången.
- Ålesta i Tolsta S. 2 g.

s 337, **1624 den 25 augusti**, var ting vid Liunga, övervarandes Arrendatoren w.tt Niels Jönsson.

Nämnden – Ut Supra.

s 338-339

Gav sex av häradsnämnden, som voro Knut i Målan, lasse i Sörby, Måns Larsson i Möreby, Jöns Nielsson ibm, Niels i Wasseter och Lasse i Bøthesta länsmanen, besked om några råmärken, som de efter arrendatorens befallning av rätten den 28 maj syna skulle, emellan Tokanäs, Kongshult och Wassäter. Orsaken härtill var att w.tt Peder Andersson i Tokanäs hade huggit några fall som sades vara huggna på kronans ägor, och bekände de således att de funno 5 stenar emellan bägge byarna Tokanäs och norr om Kongshult [...] Över dessa råmärken haver Per Andersson huggit två fall, som synemännen vittnade, så på det att Sveriges krona, icke skall igenom sådana fallhuggande mista sin gamla hävd och rättighet. Därför förbjöds b.e Per Andersson vid sina 40 mkr samma fall att bruka eller förvidga förr än en fullkomlig syn därpå hållen bliver.

s 339-340

Klagade Byrge i Öringe till Erich Nielsson i Bakarekulla att han hade ”maalit” hos honom ifjol höst. Gick så till om aftonen och lät upp hans smedjedörr, och sänt där in sin häst utan bondens lov, och tog och samma häst om natten, för sin kos och lät så dörren öppen efter sig. Och samma natt stals bondens smedjeredskap alla bort. Därför ville nub.e Börje att Erik skulle fria sig med lag och ed att han icke hade stulit hans smedjeredskap, men efter b.e Erik hade ett gott ärligt namn av var man, och aldrig var befunnen med någon otukt. Därför gjorde nämnden honom fri, såframt ingen annan bättre besked kan finnas, men alldestund redskapen bortkom genom hans försummelse, som icke igenlåste dörren efter sig, eller sade någon till att han igenlåsa måtte, därför avsades att han skall betala Börje igen hans redskap efter goda mäns förmäkling, och vara för honom alltid otjuvat.

s 340-341

Klagade Anders Suensson i Södra Carleby till Bencht Larsson tjänar hos arrendatoren b.te Niels Jönsson, vilken för någon tid sedan hade kommit ridandes drucken ifrån Herrberga och upp i Anders gård, och talade till hans hustru som satt i sin farstuga, och sporde henne genast till, var är skjutshästen? Svarde hon, vem har lagt eder hit? I det samma språng han av sin häst och steg in till henne i farstugun och hade ett trottespö av en Ene?topp i händerna, därmed slog han henne några slag [...] Denna sak togo de goda män i nämnden uti noga betänkande för vad de detta fallet hålla skulle, antingen för edsöresbrott eller annorledes, och besluta så omsider att efter han var arrendatorens tjänare utvist till att handhava hans värv och ärender, och uti sin druckenhet av ett hastigt mod begynt träta med hustrun, och slog henne som sagt är, och icke av berätt mod, som det syntes, därför fälltes han till böter 3 mkr för varje åkomma, nämligen 12 mkr till treskiptes, efter det 10 och 13 Cap. Såram.B.n kong, målsägande och härade.

s 341-342

Ambiörn i Traneberga kårade till Anders Hansson i Peplinge att då de gäste tillhoppa uti ett härbärke i Norrköping förliden vinter, anders var själv tredje med sitt följe, Ingeuald i Nybbile och Carl ibm, och Ambiörn ensam. Om natten for Anders med sitt sällskap dädan, och då Ambjörn kom till sin släde saknade han sina flaskor med 3 stop öl uti... etc. Denna flaska fanns igen hos b.te Anders uti hans gård. Därför ville nu Ambjörn att Anders skulle bgöra besked huru han henne fått hade, svarade Anders således att han icke viste huru flaskan kom i hans släde, eller vem henne ditlagt hade. Frågades om han sade det för sina stallbröder som med voro? Ja svarde han, jag sade dem det... Nämnden menar att de inte kan värja hans [Anders] 40 mkr till treskiftes, för samma sak, stödjandes sig vid det 7 Cap. Tjuv.B.n kong, målsägande och härade, helst emedan han aldrig förr var befunnen med något snatteri.

s 342-343

Suen Suensson i Eldzlösa klagade för rätten att en ryttare boendes i Östra Eldslösa Suen Jönsson b.d hade dräpt hans häst i sin äng, ville förty att ryttaren skulle betala honom hästen igen, för så många penningar som han gav 6 daler. Ryttaren bjöd honom tolv mark. Då ville nämnden mäkla dem emellan, att han gäve 14 mkr, men ryttaren ville ingalunda så giva, med mindre bonden skulle strax svärja själv tredje, att han icke själv släppte hästen uti ryttarens äng. Strax efterkom å käranden svarandens vilja, och fullbordade eden, med dessa efterskrivne Oluf Suensson i Hultersta och Måns Larsson i Eldzlösa. Avsades att efter han tvingade sin vederpart till lagen, så skulle han giva bonden hans 6 dal.r tillfyllest, som han för samma häst givit hade.

s 343

Efter det emellan Lasse i Torp och Anders i Himelsby haver varit en långlig träta, som deras hustrur hava kommit till väga genom skälsord och blivo nu vänner. Därför blev det nu av sagt att vilkendera denna vänskap bryter, han skall böta konungen en oxe.

s 343

Förbjöds uppå höga överhetens vägnar allt ölsäljande i Möleby, vid var och ens 40 mkr till görandes, utan Arrendatoren Tönnes Matzson honom där till lov giver.

s 343-344

Hejderidaren [svagt fische!] Matz i Torp klagade att Peer Nielsson i Mantorp har förbränt tre st ekar på sina ägor. Härtill svarade han så att han brände riskastar i sin äng, där hos så länge de avbrunno, men när han var hemgången yppade sig elden och kom emot ans vilja in uppå ekarna, så efter det skedde av våda och icke av fullt uppsåt, fälltes han till 40 mkr allena, sin husbonde ryttmästaren välb. Jöns Hansson två lotter, jägmästaren den tredje, och fäste en 3mannaed till nästa ting att han icke hade förbränt den eken, som föll omkull ifjol på hans ägor.

s 344

- Skattegården i Norra Carleby uppbjöds första gången.
- Ååss i Wästerösa S. 3 g.
- Ålesta i Tolsta S. 3 g.

s 344, **1624 den 29 oktober**, tingades vid Liunga, övervarandes arrendatoren Niels Jönsson.

Nämnden

Knut i Målan Lasse i Sörby

s 345 [forts Nämnden]

Anders Olsson i torpa	Niels i Stemma
Byrge i Clemetztorp	Anders i Möreby [struket, istället] Skoneberga
Måns i Möreby	Joen i Fall
Lasse i Höke	Niels i Wastorp
Jöns i Möreby	Anders i Ååsz

s 345

Klagade Anders Olsson till sin granne Joen Benchtzsson att han kom till honom där han stod ute för sin laduvägg, havandes en yxa i den ena och en käpp i den andra handen, och talade till honom och sade du har kört min häst utur gårdet. Du skall få sk__ [klämma] och med det samma slog han honom över ryggen med käppen och fattade honom sedan i hår och skägg och slängde honom emot laduväggen, så hårt att han hals knäcktes utur led, så att han måste en lång tid ligga på sängen. Denna sak togo de goda männen i rätten i betänkande om det och icke skulle vara en fullkomlig hemgång, men när de alla omständigheter granneligen ransakde och överdrogo så kunde de icke döma det för någon hemgång först för den orsak att de plögade alltid vara goda vänner, och göra varannan gott. Sedan och att hans hemväg utur gården låg om Anders laduvägg, och begynte därav en brådsko träta [...]Fälltes förty till böter allena, nämligen för det han knäkte hans hals till 20 mkr, efter det 6 Cap Såräm.B.n, käppahugget 3 mkr, för hårrivet 3 mkr, skäggrivet 3 mkr, till treskiftes, efter det 13 Cap. Såräm.B.n. Och efter b.de Joen var en ryttares bonde så böter han ryttmästaren välb. Jöns Hansson konungssaken och 9 mkr 5 ör 8 _r målsägande och härade deras lott.

s 346

Harald i Sperringe hade huggit en ek på sina ägor, som hade varit för ett år sedan krantzat och torr veden, så ändock han så torr var, då han henne högg, så kunde de tolv likväl icke fria honom att han hade henne krantzat, på det hon torr bliva skulle, och för den skulle icke fria hans 40 mkr konungen två lotter och jägmästaren den tredje.

s 347

Mårten i Eldzlösa hade kullb_nat en ek på byns ägor. Fälltes till 40 mkr konungen två lotter, jägmästaren den tredje.

s 347

Gunnar i Berga hade försuttit tvenne stämningar och icke velat svara sin kärende. Fälltes till 3 mkr till treskiftes efter det 12 Cap. Ting.Balk.

s 347

Ställdes för rätten Erich Finne i Nybbile välb. Peer Nielssons till Säby landbo, vilken den 16 Januari år 1623 blev fällter till livet för ett hor han hade bedrivit med en löskekona Sisela Ingolfzdott.r b.d, men nu haver den konungsliga hovrätten sig således härom förklarar att mannen skall böta 80 dal.r välb.ne sin husbonde två lotter, härade och häradshövdinge den tredje. Vad före.na kona Sisela belangar, så är hon emellertid förrymd häradet, är en tiggerska och slätt intet att böta med, utan två små barn dem hon med sig släpar. Sköts hennes sak till höga överheten om annat straff.

s 347-348

Ställdes för rätten i lika måtto Måns Håkansson, vilken då han bodde i Tolsta på välb. Johan Ållengrens till Haleby gods, blev fällt till livet den första martij nästförliden, för ett enfallt hor han hade bedrivit med en ryttaränka i Nybygget, vid Mathem Sisela Månsadott.r b.d, och nu efter den konungsliga hovrättens förklaring till livet benådad, och till böter 80 daler förfallen, sin husbonde 2 lotter, härade och hhövdinge den tredje. Vad konan före.ne Sisela M.dott.r vidkommer skulle och efter högb.te konungsliga hovrätt förklaring hava bött sina 40 daler, men efter hon var en fattig änka och dock något att böta med, därför förskontes hon till på höga överhetens nådiga behag till 30 daler konungen 20 dal.r härade och hhövdinge 10 dal.r.

s 348

Anders Persson i Spänarehemet fäste en 3mannaed till nästa ting att han icke hade bränt den eken, som kullfallen ligger över vägen vid Egbytorp.

s 348

Peer på Sanden hade för någon tid sedan slagit Peer i Broslätt två slag med ett gissleskaft, och ett med näven, som svaranden själv bekände. Fälltes till 3 mkr för åkomma varje, efter det 10 och 13 Cap. Såram.B.n till treskiftes.

s 349

Till yttermera visso att allt detta uppå häradstingen efter lag och laga stadgar således ransakat, skärskådat och avdömt är som föreskr.t står, trycker jag Lars Joensson i Karlszhult mitt samt härads Signete här under. Actum Ut Supra.

Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna
